

Wie niet sterk is, moet slim zijn

Interview met Joyce van Steenveldt

Tekst: Elsebeth Hoeven

Zittend onder een boom vertelde haar vader graag verhalen over een mysterieuze spin vol slimme streken. “Eigenlijk luisterde ik toen nooit echt goed naar de inhoud van de verhalen,” bekent Joyce van Steenveldt-Licie. Tot tien jaar geleden, toen ze de verhalen herkende in een project over Anansi de spin. Het museum zocht mensen die deze geestige verhalen wilden vertellen. Op de wervingsdag was ze meteen verkocht. Binnen de kortste keren was ze de spil van het project en werden er workshops georganiseerd om de Anansiverhalen onder de Anansiboom te vertellen, net als haar vader ooit deed. “Kinderen noemen me nu oma Anansi,” zegt ze lachend.

De verhalen hebben allemaal dezelfde rode draad. Neem het verhaal over Anansi en de tijger. Tijger is de oppermachtige overheerser van het oerwoud. Anansi spant samen met andere dieren en houdt de tijger voor de gek om toch iets voor elkaar te krijgen. “Want wie niet sterk is, moet slim zijn!” Oorspronkelijk komen de verhalen uit Ghana. De tot slaaf gemaakten namen ze mee naar Curaçao, Suriname en Jamaica en gaven ze door aan hun kinderen. “Ze konden niets meenemen, alleen de verhalen in hun hoofd. Verder hadden ze niets,” vertelt Joyce. Met de verhalen konden ze gehoor geven aan hun frustratie, zonder hardop te zeggen wat hen dwarszat. “Ze mochten alleen maar werken en werden slecht behandeld. Ze hadden niets te vertellen. Uit de verhalen putten ze de kracht om verder te gaan.” De geestige verhalen over Anansi gaven lucht aan het erbarmelijk harde bestaan van de tot slaafgemaakten.

Trots

Joyce is opgegroeid op Curaçao en stamt af van tot slaaf gemaakten. Haar ouders spraken nooit over het verleden, maar Joyce kon in de archieven het een en ander over haar moeders geschiedenis vinden, tot vijf generaties terug. Ze ontdekte dat haar voorouders gevangengenomen waren in Congo, verscheept via Ghana en in Suriname belandden. Haar opa was een Marron, een nazaat van een vrijgevochten tot slaaf gemaakte. Hij deed zaken op Curaçao en verhuisde met zijn gezin naar het Caribische eiland. Hier groeide haar moeder op en werd Joyce geboren. Als jonge vrouw kwam Joyce naar Nederland, waar ze haar Nederlandse echtgenoot ontmoette. Over haar vaders familie heeft ze niets kunnen vinden — omdat achternamen voortdurend veranderden, al naar gelang de plantage waar ze werkten. Binnenkort gaat ze een paar weken naar Ghana om daar meer uit te zoeken over haar familiegeschiedenis. “Als ik over de slavernij praat, ben ik trots dat ik vanuit die achtergrond zover ben gekomen.”

En het blijft belangrijk om de Anansi-verhalen te vertellen, benadrukt Joyce. Niet voor niets staan deze verhalen inmiddels op de lijst van immaterieel erfgoed. Joyce is betrokken bij een bibliotheekpilot in Rotterdam, waarbij twee keer per maand een Anansi-ochtend plaatsvindt. “Iedereen komt daar, niet alleen mensen uit de Cariben en Suriname, ook ‘Nederlanders’.”

Anansi op school

De verhalen over de Anansi de spin zijn voor alle leeftijden (van 2 tot 102 jaar) en spreken tot de verbeelding. Hij is mysterieus en kan alle vormen aannemen. Bijvoorbeeld als spin met harige benen, maar ook als een moderne man met een hoed, wandelstok, een mobiele telefoon en zelfs een website. Omdat de verhalen geestig zijn, maak je een beladen onderwerp zoals de slavernij toegankelijk. “Bij kleuters kun je niet aankomen met ‘Wat is slavernij?’, maar ze maken via deze verhalen al wel kennis met het slavernijverleden. Als je in latere groepen het onderwerp behandelt, blijkt dat ze er, zonder het te weten, al iets van hebben meegenomen.”

Hoe doe je dat, een verhaal goed vertellen? Joyce geeft een tipje van de sluier. “De kunst is om het verhaal te vertellen, het publiek erbij te houden door hen mee te nemen in je verhaal. Eerst maak je contact met je luisteraars, bijvoorbeeld eerst een liedje, dan pas het verhaal. Niet alleen zitten, lachen en kijken, maar ze er ook bij betrekken.”

Herkent ze ook wat van Anansi in zichzelf? “Wie niet sterk is, moet slim zijn. Ik ga ervoor! Ik haal zeker de eindstreep!”

Benieuwd naar de verhalen over Anansi de spin?

Verhalenverteller Joyce van Steenveldt-Licie is vanaf juni te boeken via [onze site](#).

“

Ze konden niets meenemen, alleen de verhalen in hun hoofd. Verder hadden ze niets.

”

ROZET

